

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

๒.....๑๘

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๑), (๕) และ (๖) และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๕ (๑), (๒) และ (๔) บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน พร้อมเสนอมาตรการการแก้ไข ที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานซึ่งกระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการเสนอนโยบายและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับต่อรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งส่งเสริมการศึกษา การวิจัยและการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

เนื่องจากในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๓ ได้มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เกี่ยวกับการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเป็นจำนวนมากถึง ๘๘๕ เรื่อง โดยข้อมูลการร้องเรียนเรื่องการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ มีจำนวนมากถึง ๖๙๕ เรื่อง เมื่อจำแนกข้อมูลตามประเภทสิทธิที่มีการร้องเรียนว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พบว่า มีการกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเภทสิทธิในชีวิตและร่างกายสูงสุด จำนวน ๑๓๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕๗ รองลงมาเป็นการกระทำการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม จำนวน ๑๑๖ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙๖ และพบว่าการละเมิดสิทธิในการสื่อสารต่ำที่สุด จำนวน ๒ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๐.๓๑

ผลจากการตรวจสอบของ กสม. พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ได้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นดังกล่าวข้างต้นมากที่สุด จำนวน ๑๗๙ เรื่อง คือเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบ เพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน และในการใช้อำนาจตามกฎหมายเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสืบสวน สอบสวน ตรวจสอบ จับกุม คุมขัง เสนอความเห็นเกี่ยวกับการสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้อง และอื่นๆ อาจมีผลเป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายได้ และจากการศึกษาวิจัยเมื่อปี ๒๕๕๓ เรื่องสาเหตุการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ



ประกอบกับข้อมูลสถิติการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมที่มีการร้องเรียนมายังสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๒ พบว่า สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดจิตสำนึกในการสืบสวนสอบสวน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งขาดความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ

การศึกษาวิจัยครั้งแรกกระทำโดยศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วประเทศ และแบ่งการศึกษาเป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ เจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค ๑, ภาค ๒ และภาค ๗

ระยะที่ ๒ เจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค ๓, ภาค ๔ และภาค ๖

ระยะที่ ๓ เจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจภูธรภาค ๘ และภาค ๙

ดังนั้น ตามที่คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับมอบหมายให้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ระยะที่ ๑” จึงได้ทำการศึกษาวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค ๑, ภาค ๒ และภาค ๗ เพื่อจะได้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนหลักการและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ในขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมช่วงต้น และมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับเพื่อการปฏิบัติภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบ ซึ่งจะมีผลต่อการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายในสังคมไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งหลักการมาตรฐานสากล และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง



๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติที่มีต่อเรื่องการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิ
ในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๒.๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริม
และคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

๓. ขอบเขตในการวิจัย

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

๑) ศึกษาแนวคิด หลักการ และเอกสารเบื้องต้นในขอบเขตของสิทธิมนุษยชน
สิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งหลักการและ
มาตรฐานสากล และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒) สืบค้นความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และ
สิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งหลักการ
มาตรฐานสากล และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓) สืบค้นทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อเรื่องการบังคับใช้กฎหมายกับการ
คุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการเก็บ
รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำเสนอ
ร่างรายงานผลการศึกษเบื้องต้นและระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งระดับสัญญาบัตรและ
ประทวน ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล, ตำรวจภูธรภาค ๑ ภาค ๒ และภาค ๗ จำนวน
๔๓,๘๐๐ คน (กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๔)

๓.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

แผนการดำเนินงานของโครงการครั้งนี้เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงเดือน
มีนาคม ๒๕๕๕ รวมระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน ๖ เดือน

๔. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งระดับสัญญาบัตรและประทวน
ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล, ตำรวจภูธรภาค ๑, ภาค ๒ และภาค ๗



กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้ได้ร้อยละ ๓ จากจำนวนประชากรทั้งหมด ๔๓,๘๐๐ คน เพื่อเป็นตัวแทนในการวิจัยครั้งนี้ โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างที่กระจายอยู่ในกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค ๑ ภาค ๒ และภาค ๗ ทั้งระดับสัญญาบัตร และระดับชั้นประทวน ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการในแต่ละหน่วยงาน ดังนั้นจึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑,๔๓๐ คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค ๑ ภาค ๒ และภาค ๗ ประกอบด้วยระดับผู้บริหารตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับการขึ้นไป จำนวน ๑๐ คน ระดับสารวัตรและรองสารวัตร จำนวน ๑๐ คน และระดับชั้นประทวน จำนวน ๑๐ คน

๕. ระเบียบวิธีการวิจัย

๕.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยแบ่งตามประเภทของการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ ดังนี้

- ๑) ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ พ้นกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งหลักการ มาตรฐานสากล และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ๓) ทัศนคติที่มีต่อเรื่องการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- ๔) แนวทางการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑,๓๑๔ คน แบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้



ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยไป เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ ที่ตั้งหน่วยงาน ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ ๒ ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ตอนที่ ๓ ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

ตอนที่ ๔ พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

ตอนที่ ๕ แนวทางการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

โดยแบบสอบถามตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยวัดระดับความรู้จากข้อสอบซึ่งมีข้อคำถามแบบรู้และไม่รู้ ด้านความเข้าใจเป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า มีระดับความเข้าใจ ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนแบบสอบถามตอนที่ ๓ และตอนที่ ๔ เป็นแบบข้อคำถามแบบประมาณค่า หรือข้อคำถามแบบเรทติ้งสเกล ๖ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

๕.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ทำหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และการขอเข้าสัมภาษณ์

๒) คณะผู้วิจัยประชุมและวางแผนกลุ่มผู้เก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ

๓) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค ๑ ภาค ๒ และภาค ๗

๔) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และถอดบทเรียน และสรุปผลการวิจัย

๕) เชิญนักวิชาการ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ด้านสิทธิมนุษยชน และภาคประชาสังคมเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำเสนอรายงานผลการศึกษาเบื้องต้น และระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง



๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาโวหาร (Descriptive Statistics) และอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในรูปแบบของตาราง แผนภาพ แผนภูมิ และบรรยายข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูล

๖. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๖.๑ ได้ทราบระดับความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๖.๒ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนรวมทั้งหลักการและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง

๖.๓ ได้ทราบถึงทัศนคติที่มีต่อเรื่องการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๖.๔ เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนต่อไป

๗. สรุปผลการวิจัย

๗.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ ๙๖.๐ และเพศหญิง ร้อยละ ๔.๐ มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี ร้อยละ ๔๔.๕ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๕๙.๑๐ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ชั้นยศ จ.ส.ต. - ด.ต ร้อยละ ๖๒.๙ สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ร้อยละ ๓๖.๙ รองลงมาสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑ ร้อยละ ๓๐.๓ และสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๗ ร้อยละ ๑๗.๑ มีอายุราชการระหว่าง ๑๐ - ๑๙ ปี ร้อยละ ๓๖.๙ ปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านปราบปรามมากที่สุด ร้อยละ ๖๑.๗ รองลงมาเป็นด้านสืบสวน จำนวน ๓๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒ และด้านสอบสวน จำนวน ๒๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐



๗.๒ ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้บริหารพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับดีมาก โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรและรองสารวัตรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับดี และเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับชั้นประทวนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนเป็นอย่างดี แต่จะมียกเว้นบางกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเท่าที่ควร ตัวอย่างเช่น กฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน เพราะเป็นกฎหมายใหม่ เจ้าหน้าที่ระดับชั้นประทวนส่วนใหญ่จึงยังไม่ได้ศึกษาในเชิงลึกเท่าใดนัก

จากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ข้อคำถามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องมากที่สุด คือเรื่อง “สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าของมนุษย์เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงมี หากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิดังกล่าวย่อมจะได้รับการรับรองคุ้มครองโดยกฎหมาย” ตอบถูกร้อยละ ๙๘.๐ ส่วนของการตอบข้อคำถามที่ตอบผิดมากที่สุดคือ “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นกลไกการคุ้มครองสิทธิที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ” โดยตอบผิดร้อยละ ๔๑.๐ ในส่วนของคะแนนรวมที่ได้จากการวัดผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้คะแนนจากการสอบถามในช่วง ๓๒-๔๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๙ จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความรู้อยู่ในระดับดี รองลงมาได้คะแนนอยู่ในช่วง ๒๔-๓๑ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความรู้ระดับปานกลาง และคะแนนในช่วง ๑-๒๓ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๐.๗ จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความรู้ต่ำ

๗.๓ ทัศนคติที่มีต่อเรื่องการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง ๓ กลุ่ม พบว่า มีทัศนคติสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือ มีความคิดเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวทำให้ประชาชนตื่นตัวและเห็นความสำคัญของสิทธิของตนเองในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ในขณะที่เดียวกันก็พบปัญหาว่าประชาชนบางคนใช้สิทธิของตนเองมากเกินไป จนทำให้ละเมิดสิทธิของคนอื่นๆ ภายหลังจากที่มีการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันอย่างจริงจัง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มเล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น



จากการสำรวจจากแบบสอบถาม พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ตำรวจมีทัศนคติในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน รองลงมาเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีจิตสำนึกและมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในด้านการอำนวยความสะดวก และการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ สำหรับข้อที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีทัศนคติในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจคิดว่าในปัจจุบันข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๗.๔ พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ตำรวจมีพฤติกรรมในการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของการเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนมากที่สุด สำหรับข้อที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีพฤติกรรมในระดับปานกลาง คือ หน่วยงานมีความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

๘. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนจากผลการวิจัย ดังนี้

๘.๑ ด้านการสร้างองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๑) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ และเพื่อให้เกิดความชัดเจน ถูกต้องตามกฎหมาย และให้ถือปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๒) ในระดับผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการจذبหรือสัมมนาให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยคัดเลือกวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาอบรมความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกส่วน เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างต่อเนื่อง



๓) เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้กำกับการในแต่ละสถานีตำรวจควรกระตุ้นและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานได้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนมากขึ้น โดยควรมีการประชุมและให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ละเมิดสิทธิของประชาชน รวมถึงเมื่อมีกฎหมายใหม่ออกมา เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้กำกับการควรมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกฎหมายใหม่ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานได้บังคับบัญชาได้ทราบข้อมูลโดยทั่วกัน

๔) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และรับทราบ

๕) ต้องรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายทราบและตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และสร้างจิตสำนึกให้เจ้าหน้าที่ตำรวจว่าจะต้องปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายและสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด

๖) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการจัดทำเอกสาร หรือหนังสือคู่มือที่เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งรูปแบบของเอกสารหรือหนังสือคู่มือดังกล่าวควรจะต้องทำออกมาให้อ่านแล้วเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เพื่อเสริมสร้างความรู้และเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคน

๗) ควรกำหนดให้มีวิชาสิทธิมนุษยชนเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกๆ ระดับชั้น

๘.๒ ด้านการบังคับใช้กฎหมาย

๑) เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด การตรวจค้น การจับกุม การควบคุมตัว และการสอบปากคำ รวมทั้งการดำเนินการทั้งหลายอื่นๆ ตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

๒) วางแผนการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

๓) แนวทางการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติต่อประชาชนตามที่กฎหมายกำหนดอย่างเป็นธรรม และอยู่ในขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของตน โดยไม่ขัดต่อสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนมีสิทธิได้รับ



๔) พัฒนาระบบการบริหารภายในหน่วยงาน เพื่อให้สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิ
ในกระบวนการยุติธรรม

๕) ควรจัดให้มีอาคารสถานที่เป็นการเฉพาะส่วนในสถานีตำรวจ เพื่อให้การปฏิบัติ
ต่อสตรีและเยาวชน เป็นไปด้วยความเหมาะสม

๖) ควรนำมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้บังคับใช้
กฎหมายมาพิจารณาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิใน
กระบวนการยุติธรรมของประชาชนและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เหมาะสมกับบริบทของ
สังคมไทย

๘.๓ ด้านบทลงโทษและการตรวจสอบ

๑) ควรมีบทลงโทษอย่างเคร่งครัดต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย
ไม่สุจริต หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรและสูญเสียภาพลักษณ์ขององค์กรในสายตาประชาชน

๒) ควรตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการใช้กฎหมายต่างๆ ที่
มีผลกระทบในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

๓) เพิ่มมาตรการการตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงานในการบังคับใช้
กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๔) การตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีความโปร่งใส ประชาชนเข้า
ตรวจสอบได้โดยง่าย

๕) เจ้าหน้าที่ตำรวจควรจะต้องชี้แจงถึงสาเหตุแห่งการเกิดปัญหาอาชญากรรมให้
ประชาชนได้ทราบและหาทางป้องกันมิให้คนร้ายก่อเหตุได้ อีกทั้งจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้
ประชาชนศรัทธาและให้ความร่วมมือกับตำรวจมากขึ้น

๖) ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับคดีทางเพศ โดยให้ความสำคัญกับสิทธิของ
ผู้เสียหายทัดเทียมกับผู้ต้องหา

๘.๔ ด้านการพัฒนาให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานสากล

๑) เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนารองรับสมาคมอาเซียนในอีก ๓ ปีข้างหน้า
จึงควรเตรียมความพร้อมของหน่วยงานตำรวจด้านบุคลากร วิทยาการที่มีความรู้ด้านวิชาการ
รวมทั้งด้านบริการที่ดีด้วยความจริงใจและจริงจัง ซึ่งปัจจุบันยังไม่เพียงพอ จึงควรมีการฝึกอบรมให้
มากขึ้น เพื่อการก้าวสู่การพัฒนาควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน

๒) ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจทุกขั้นตอนต้องมีกฎหมายรองรับและปฏิบัติตาม
ขั้นตอนนั้น ๆ อย่างถูกวิธี เพื่อเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของ
ประชาชน



- ๓) เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบัน จึงควรพัฒนาสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายและสากลในทุกกรณี โดยเฉพาะสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการได้รับการบริการจากรัฐ ตามพระราชบัญญัติการบริหาร พ.ศ. ๒๕๔๖
- ๔) ระเบียบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีความเหมาะสม ในการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้กรอบของการบังคับใช้กฎหมาย
- ๕) ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน และควรดำเนินการเพื่อการประชาสัมพันธ์ในภาคประชาชน โดยการจัดทำคู่มือเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนร่วมด้วย

๒.....๓